

տեղեկութիւնները երկար են, ճշգրիտ, մանրամասն ու լրիւ. բայց ասոնց մասին արդէն ունէինք Մանանդեանի, Աղոնցի, Աւինեանի, Աճառեանի եւ Քարստի մանրագնին ուսումնասիրութիւնները: Երեւանեան այս հայագէտին նորութիւններ կ'ազնվակէինք. եւ կայ ալ այդ նորութիւնը. բայց դժբախտաբար սխալ տրուեալներով խառն:

Աւելի մանրամասնելով մեր խօսքը, նրկատել կու տանք՝ որ լեզուական յեղաշրջումի հարցը քննելու միջոց, մանաւանդ է-ժ դարերուն, մեծապէս ուշ դնելու է Աճառեանին մատնանշուած հանդիսութեան (analogie), ընդհանրացման (généralisation), եւ այլ լեզուաբանական օրէնքներու: Այսպէս, օրինակի համար, երբ բառ մը՝ Մեսրոպեան գրաբարին մէջ՝ զանազան իմաստներ ունի, հետեւիլ եւ ստուգել թէ ասոնցմէ ո՛րը կ'անհետանայ, եւ ո՛րը հետզհետէ կ'ընդհանրանայ յաջորդ դարերուն. ինչպէս է պարագան կտրեմ եւ կարդամ բայերուն, դարձալի հրամայականին: Կամ երբ Մեսրոպեան լեզուն մէջ՝ երկու բայեր նոյն նշանակութիւնն ունին, ասոնցմէ ո՛րը կը տիրէ յաջորդ դարերուն. ինչպէս է պարագան խեղդեմ եւ հեղձուցանեմ բայերուն: Կամ վերլուծել թէ ինչպէս մերձեցում բայի նրմանութեամբ կը կազմուի մօտեցում բայը, մօտ արմատէն, որ արդէն իսկ գոյութիւն

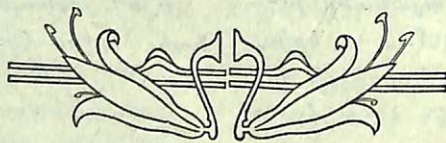
ունէր: Կամ թէ ինչպէս եկալիք - տարալիք - կալալիք ձեւերու նմանութեամբ կերտուեր ու ընդհանրացեր է դարձալի եւ այլն եւ այլն:

Հեղինակը ծանօթ է այս սկզբունքներուն, եւ ասոնց համեմատ ալ արդէն աշխատած է, միեւնոյն այդ գլուխին մէջ, հին բառերու յաջորդաբար ստացած ալաղան իմաստները ներկայացնելու պահուն (էջ 217). Կը դարմանանք թէ ինչպէս եւ ինչո՞ւ չեղած է եւ տեւական կերպով չէ հետապնդուած միեւնոյն նպատակը:

Ժիշտ է որ դիրքը կոչուած է «Համառօտ Դասագիրք», ուր անշուշտ չէր կարելի այս հարցերը մէկիկ մէկիկ ներկայացնել: Բայց դոնէ շատ աւելի ճշգրիտ եղբակացութիւններ կրնային տրուիլ: Յետոյ, չէ՞ որ միջին հայերէնի մանրամասն ուսումնասիրութեան նուիրած է 120 էջոց ընդարձակ գլուխ մը: Ուրեմն արդար է, եթէ պահանջենք որ աւելի բծախնդիր ըլլար նաեւ միւս մասերուն մէջ:

Մինչ կ'արձանագրենք այս տողերը, ամենեւին նպատակ չունինք թերագնահատել Դազարեանի գործը, որ ունի շատ արժէքաւոր կողմեր. այլ մի միայն դրդուած ենք Մեսրոպեան քարտուի հանդէպ բոլոր յարգանքէն ու սէրէն, որ անշուշտ չի հանդուրժեր լեզուական թերի տուեալներու:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԵՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՄՏԵՓԱՆՈՍ ՌՈՇՔԵԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

(ՔՆՆԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

Շար. Բազ. 1955, Թ. 8-10, էջ 185

ՌԱՇՔԵԱՆԻ ԵԶԱԿԱՆ ՌԻԹԻՒՆՆԵՐԸ. - Մեր համեմատութեան սիւներուն մէջ իբրեւ հզական՝ Ռոշքեան ունի արքանայ (Եզեկ. Ի. 29), արեղանոց (պատ. Հայ.) արքայ, Ազեկալ (Աշխ.), ագուստար (Պատ. Հայ.), ագուստան, յարակաւորիւն (Մատ. Պատ.), յարագուսար (Տաղ), յարակցիւն (Տաղ Ննջ.), յարնարաց (Պատ. Սահ?), յայնագիւն (Եփր. աղ.), յաշիւ (Քաղ.?), յապատ, յապուեւ, յալիւր (պատ. Հայ.), յատեղէն (Մես. Պատ.), յատեկոց (պատ. Հայ.), յատիւնատան (պատ. Հայ.), յատիւնեղէն, յատիւնորիւն (Քաղ.?) բառերը:

Այս բառերէն ոմանք գուցէ անցնէին նաեւ Նձիւն մէջ, եթէ Ռոշքեան Բառարանին ամբողջական հատուածներ անոր ձեռքին տակ ըլլային, որովհետեւ կան անոնց մէջ իմաստով եւ ձեւով քիչ թէ շատ ընդունելի բառեր: Այս շարքէն դիտելի է արքայ բառը, որ ըստ Ռոշքեանի տեղի է արքայ բառը, որ ըստ Ռոշքեանի յունական ծագում ունի եւ կը նշանակէ աղախին: Զիկայ ոչ մէկ վկայութիւն զայն արդարացնող: Աճառեան կը դնէ զայն, առնելով Երեմիա վարդապետի Բառարանէն (« Բառգիրք Հայոց Երեմիա վարդապետի յԱւրիկոնայ » 1698), հնագոյն դապետի յԱւրիկոնայ, եւ գուցէ սա նկատի բան Ռոշքեանինը, եւ գուցէ սա նկատի ունեցած ալ ըլլայ զայն: Աճառեանի լռութիւնը Ռոշքեանի անուան՝ ցոյց կու տայ որ կամ անոր կարեւորութիւն չի տար որ կամ աչքի տակ չէ ունեցած զայն եւ իր ծանօթութիւնն ալ այդ գործին լոկ Նձիւն միջոցաւ է, որովհետեւ իր Յաւելիւն միջոցաւ է (էջ 57) աղբիւրներու շարուածին մէջ (էջ 57) աղբիւրներու մաքրին, խօսելով Ստեփանոս Լեհացիի մաքրին, կը յիշատակէ Նձիւն Բառաշարանին

տողերը, առանց բառ մը իսկ աւելի աւելցնելու իր կողմէն:

Երկրորդ դիտելի բառը՝ է արքանայ: Արքանայ գործածուած է Ս. Գրքի մէջ (Եզեկիէլ՝ Ի. 29) « բարձր տեղ » իմաստով: Ըստ Ռոշքեանի այս բառը յունական ծագում ունի եւ կը նշանակէ « սեղան կողմ, բարձրութիւն »:

Ուղիղ է Ռոշքեանի բացատրութիւնը, բայց նկատմամբ ծագումին՝ կը սխալի:

Տեսնենք նախ բերուած վկայութիւնը նախընթաց համարով միասին, աւելի հասկնալի դարձնելու համար կոչումը:

Հմ. 28. « Եւ տարայ զնոսա յերկիրն յոր ամբարձի զձեռն իմ տալ նոցա զնա. եւ տեսին անդ զամենայն բլուրս բարձր, եւ զամենայն ծառ վարսաւոր, եւ զոհեցին անդ դիցն իւրեանց, եւ կարգեցին անդ զոհս պատարագաց իւրեանց. եւ արկին զիւրեանս անուշութեան իւրեանց, եւ նուիրեցին անդ զնուէրս իւրեանց: 29. Եւ ասացի ցնոսա. զի՞նչ է արքանայդ այդ յոր դուք մտանէք. եւ կոչեցին զանուն նորա արքանա, մինչեւ ցայսօր ժամանակի »: (Եզեկիէլ, Ի. 28-29):

Երբայական բնագիրը ունի Habama⁽¹⁾, իսկ Եօթնամանից յոյն թարգմանութիւնը պահած է երբայական բառը նոյնութեամբ՝ Ἀβαμα.

Ահաւասիկ այդ համարը ըստ Եօթնամանից.

(1) F. Vigouroux. La Sainte Bible polyglotte, Paris 1906. Vol. VI.

(2) Ա. Գ.

Καὶ εἶπον πρὸς αὐτοῦς· τί ἐστὶν Ἀβαμὰ, ὅτι ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ; Καὶ ἐπεκάλεσαν το ὄνομα αὐτοῦ Ἀβαμὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας (2).

Յոյն Աղեքսանդրեան օրինակը, որմէ թարգմանուած է հայերէնը, ունի ἄββα, որուն կը հետեւի հայ թարգմանիչը, պարզապէս տառադարձելով զայն արքանա:

Յոյն և հայ թարգմանութիւնները պահած են ուրեմն երրայական անունը իր հնչումով, մինչդեռ լատին թարգմանութիւնը Վուլկաթայի, կու տայ միայն իմաստը՝ թարգմանելով իր լեզուին:

Հ. 29. «Et dixit ad eos: Quid est excelsum, ad quod vos ingredimini? et vocatum est nomen eius *Excelsum* usque ad hanc diem».

Կը հասկցուի խոյնը որ հարցը զոհաբաններու կամ կռատուններու վրայ է, զոր հայ Աստուածաշունչը ուրիշ տեղեր կը թարգմանէ Բարձունք բառով, ինչպէս հետեւեալ օրինակներուն մէջ. «Արկանէին խոնկա ի վերայ Բարձանց» (Գ. Թագ. Գ. 2), «Ի Բարձունս և նա զոհէր» (Գ. Թագ. Գ. 3), «Արար տունս ի վերայ Բարձանց» (Գ. Թագ. Ժբ. 31), «Բաց ի Բարձանցն զի ոչ երարձ» (Գ. Թագ. Իբ. 44), «Նա երարձ զԲարձունս» (Գ. Թագ. ԺԶ. 4) եւն:

Արդ ասոնց համապատասխան յունականները ունին միշտ ἐπὶ τοῖς ὕψηλοις, ἐφ' ὕψηλῳ, τῶν ὕψηλῳ, τὰ ὕψηλα.

Իսկ լատինը միշտ ունի *excelsum, excelsa*.

Երրայական բնագիրը ունի անգամ մը *Bamoth*, և երկու անգամ *Habamoth*, որ միշտ նոյն արքանա-ն է յոգնակի ձեւով:

Այս համեմատական քննութեան կը հետեւի որ միայն Եզեկիէի զրքին թարգմանութիւնն է որ յունարէնի մէջ ալ հաստատւորէն կը տառադարձէ երրայական անունը, և այդ ճամբով մտած է մեր մէջ ալ արքանա բառը: Իսկ հոն՝ ուր յոյն

թարգմանութիւնը կը զործածէ τὰ ὕψηλα, հայ թարգմանիչն ալ հայացուցած է զայն Բարձունք-ով:

Աւելորդ է ըսել որ հայ Աստուածաշունչի բոլոր տպագրութիւններն ալ անփոփոխ հրատարակած են նոյնը. Ոսկան վարդապետ (տպ. Ամստերտամի 1666-ին), Մխիթար Արքահայր (Վենետիկ 1805), Բագրատունի (Վենետիկ, 1860-ին), ասոնց ստորեւ որ և է ծանոթութեամբ մը բացայայտելու իմաստը:

ՆՃԲ-ը ինչ պատճառով անտեսած է այս բառը, մինչ ինչպէս ուրիշ օտար բառեր, այս ալ կրնար նկատի առնուած ըլլալ: Կը պակսի նմանապէս Մխիթար Արքահայր Հայկազեանին մէջ ալ: Առձեռն Բառարանը կը լրացնէ սակայն այս պակասը, տալով համառօտիւ մը անոր նշանակութիւնը. արքանա. (ե.). բարձր տեղ:

ԵԶԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻԹԱՐ ԱՅԲԱՆՈՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ

Մխիթար Արքահայր Հայկազեանը առաջին մեծարժէք փորձն էր յետ երկաթի դարերուն, ամփոփելու հայկական բառերը և ճշտելու անոնց իմաստները, և նաեւ վկայութիւններով արդարացնելու անոնց գոյութիւնը: Այդ օրերուն տակաւին քիչ էին Նախնեացմէ յայտնուած ձեռագիրները: Հայկազեանին աշխատանքները մեծ մասամբ հիմնուած էին հետեւաբար Աստուածաշունչի լեզուին և իրենց օրերուն ծանոթ սակաւութիւ հայ ձեռագիրներու վրայ:

Հոն կը գտնենք սակայն բառեր, որոնք կը բացակային Ռոշքեանի մօտ, ինչպէս նաեւ ՆՃԲ-ի մէջ: Վերջինիս մէջ անոնց բացակայութիւնը կարելի է վերագրել մի միայն անճիշտ կամ անստույգ ըլլալու պարագային: Այսպէս օր.

ԱԳՈՐ, որուն տրուած է պահապան կամ վերակացու նշանակութիւնը: Նշանակուած չէ որ և է վկայութիւն: Աճառեան,

որ ուզած է վերաքննել զայն, չի տար նոր լոյս, և կը կրկնէ ՀՃԲ-ին տուած իմաստը, և կը յայտնէ թէ նոյնը գտած է նաեւ Երեմեան բառարանին մէջ (որ ինչպէս ըսինք՝ 1698-ին է, զորմէ Երեմիա վարդապետի մը «Այլիօնայ»): Գուցէ Մխիթար Արքահայր եւս անկից առած է, բայց հաստատօրէն ըսել կարելի չէ: Աւելի ուշ Գ. Փէշտրիմալճեանի Բառարանը, տրուած Պոլիս 1844-ին, ընդունած է զայն իր բառերու շարքին մէջ:

Նոյն նշանակութեամբ կայ նաեւ ԱՅԲՈՐ բառը Երեմեանի քով: Կարելի է ենթադրել որ ԱԳՈՐԻ հետ նոյն ըլլայ, արդիւնք սխալագրութեան մը, կամ սխալ ընթերցումի մը: Աճառեան կը թելադրէ որ ունին ԱԳՈՐԻ բառն ալ, որ կը նշանակէ պահանջող, դարձեալ գտնուած Երեմեանի մօտ, սակայն բոլորն ալ կը միան ստուգելի:

Երկրորդ նկատի առնուելիք բառը, որ ունի ՀՃԲ-ը և որ կը պակսի Ռոշքեանի քով, է ազանովը կամ ազանօր, ներկայացուած հոն իբրեւ երրայական բառ՝ երաժշտական գործիք, նուագարան նշանակութեամբ:

Աճառեան անցընելով այդ բառը իր Արմատական Բառարանին մէջ, կը հիմնուի Մխիթար Արքահայր Հայկազեանը ունի Նոր Հայկազեանէն: Ու մանաւանդ թէ յայտնապէս կը թերանայ իր քննութեան մէջ, երբ այս երկու բառարաններու տուած բացատրութեանց անուշադիր՝ կը յաւելու ի վերջոյ՝ իրականին մէջ երկուքին բացատրութիւնները էապէս կը տարբերին իրարմէ:

ՆՃԲ-ի համաձայն ազանովը, կը նշանակէ «աման հեղանիւթից», և զործածուած է Եսայի Կ. 24:

Ոսկից ուրեմն Մխիթար Արքահայր գտած է իր տուած նշանակութիւնը: Ո՞րն

է ուղիղը: Հոս ալ կայ քննելի փոքրիկ հարց մը:

Հայ թարգմանութիւնը՝ Եսայի. Գ. 22, հմ. 24 ունի այսպէս.

«Եւ եղիցին ի նա յուսացեալք ամենայն փառաւորք տան հօր իւրոյ, ի փորրկանց մինչեւ ի մեծամեծս. և զամենայն տօրս ի փոքուէ մինչեւ յաւօրս ազանովրայ: Բացցէ՛ և ոչ որ իցէ որ փակիցէ, և ոչ որ իցէ որ բանայցէ. և եղիցին կախեալ զնմանէն յաւուր յայնմիկ»:

Այս հատուածը համեմատուած Եօթանասնից թարգմանութեան հետ՝ ունի հետեւեալ տարբերակը.

Καὶ ἔσται πεποινῶς ἐπ' αὐτὸν πᾶς ἐνδοξὸς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ ἔσονται ἐπικρατέμενοι αὐτῷ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Այսինքն.

Եւ ամէն նշանաւոր մարդ իր հօրը տան մէջ պիտի ունենայ յոյս անոր վրայ, փոքրիկէն մինչեւ մեծը, և բոլորն ալ կախում պիտի ունենան անկէ այն օրը:

Ազանովը բառը, ինչպէս կը տեսնենք գոյութիւն չունի Եօթանասնից թարգմանութեան մէջ: Աղեքսանդրեան օրինակը վերոյիշեալ համարին մէջ միջանկեալ տարբերակ մը ունի, որ է.

«Πάν τὸ σκεῦος τὸ μικρὸν ἢ ἄν σκεῦος τῶν Ἀγγέλων».

Աղեքսանդրեան օրինակի այս մասը համապատասխան է երրայական բնագրին՝ որ ունի *Akanoth* բառը, զոր Ա. Հերոնիմոս կը թարգմանէ *vas musicorum*. Ահաւասիկ ամբողջական կտորը Ա. Հերոնիմոսի թարգմանութեան՝ երրայական բնագրին.

«Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diversa genera, omne vas parvulum, a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum».

Եւ որպէսզի հասկնալի ըլլանք՝ կու

ձևանարկին զիմաց կը մնայ միայն Հ. Մ. Ազգերեանը իր անխորտակելի կամքին զօրութեամբը, որ արդէն նախապէս իր վրան առած էր գործին մեծագոյն բեռը, Ը զրէն մինչեւ վերջին գիրը, մինչ Հ. Աւետիքեան Ա. գիրը, և Հ. Խ. Սիւրբեան Բ-ի: Այժմ իր վրայ կը ծանրանայ լիակատար ձուլումի մը և ձեւի, ներկայացումի միակերպութեան աշխատանքը: 1834-ին կը լրանայ գործը, վերածուած երկու հատորներու, տարի մը միջանկեալ կ'անցնի ընդհանուր բարակութեան համար, ու 1836-ին կը սկսի տպագրութիւնը:

Հայ լեզուի պատմութեան համար դարազուրկ բացող այս մեծ զործին առաւելութիւնները բազմազիմ են. 1) Նախ նեաց նոր յայտնուած ձեռագիրներուն օգտագործումը հայերէնի ամբողջականութեան համար. այսպէս Յ. Մանգակունի, Յ. Իմաստասէրի, Յ. Սարկաւազ Վարդապետի ճառերը, Ղեւոնդ Երէց, Թովմա Արծրունի, ևն: 2) Ճոխութիւնը բառերու առումներուն, հաստատուած ամուր վկայութիւններով: 3) Ստուգաբանական քնննութիւններու թեւադրութիւններ, արմատական քննութեան մը առաջին փորձերը տալով և նպաստելով հայկական բառերու ծագման պատմութեանը: 4) Կը բովանդակէ բառերու բացատրութեան ընթացքին, նաեւ թեւադրութիւններ հայկական լեզուի յատկաբանութեանց, երբայական, յունական կամ լատինական աստութիւնները սրբագրելու համար: Օր. Յունական կամ լատինական է ըսել՝ շինել զիս, գոյ զնա, որպէս թէ ասել. հայկական է շինել ինձ, գոյ նա, որպէս թէ ասիցէ ևն: Նմանապէս յունական և լատինական է Այսուցիկ այսպէս եղերոյ, կամ եղերոց, հայկական ոճ է. Յետ այսորիկ, կամ Իրրեւ այս այսպէս եղեւ, ևն:

ՎԵՐԱՊԱՐԱՆ

Ռոշքեանի բառարանը իսկապէս, բազմա

մալաստակ գործ մըն է, ինչպէս կ'որակէր ՆՅԲ-ը: Անժխտելի է կամքի ոյժը, զոր ունեցած է Ստեփանոս ի գլուխ հանելու տղայիս հսկայ գործ առանձին, առանց որ և է երկրորդ անձի մը օժանդակութեան:

Նկատել զայն խառնուրդ մը ստոյգ և ստոյգ բառերու, բոլորովին անարգաւոր լլաւ, առանց զանազանելու անոնց վստահելի այն բոլոր բառերը, որոնց գոյութիւնը ապացուցուած է վկայութեամբ: Իսկ անվստահելի զանոնք որոնք չեն արդարանար վկայութեամբ մը: Այս վերջին կարգի բառերը, յաճախ իրմէ յօրինուած կը թուին, կամ մակրայակերպ յարմարցուած. անոնք ալ, սակայն, տակաւին քննելի կը մնան, մերժուելի նկատուելու համար: Դիտել տուինք թէ կան իր բով սխալ ընթերցումներու արդիւնք կարգ մը բառեր, որով ի հարկէ ընդունելի չեն կրնար ըլլալ, բայց այս պարագան չտարազանցելու չէ: Եթէ ՆՅԲ-ի հեղինակներուն տրամադրութեան տակ գտնուէր Ռոշքեանի գործը, հաւանաբար շատ բառեր պիտի անցնէին Նոր Հայկագեանին մէջ յետ ստուգուելու:

Այս ստուգումի աշխատանքը անշուշտ զիւրին պիտի չըլլար գործածուած աղբիւրներու անձանթութեան պատճառաւ: Այսօր իսկ եթէ ուզէինք ճշտումներ կատարել, պիտի մնայինք ձեռնպահ, Ռոշքեանի օգտագործած աղբիւրները ձեռքի տակ չկարենալ ունենալնու համար:

Արշան որ ծայրէ ծայր համեմատած է Ռոշքեանը ՆՅԲ-ի հետ, կը գտնէ շուրջ 4.500-5000 բառեր, բոլորովին նոր: Ասոնք անտարակոյս կը կազմեն հայերէնի հարստութիւնը, բայց մնացած են, զէթ մեծ մասը, անձանթութիւն:

Այսպէս զանազան էջերէ գէպքով հաւաքուած սա բառերը օրինակի համար.

ԱԺԱՆՈՒԹԻԻՆ. աժան զին. (Քաղ):

ԱԼ.Ի. մթութիւն զօրիքի, խորք, որմէ աշակաւ, այսինքն որ կը պատկանի զը-

ժոխքին: Ի խորս ալական մեղապարտը անկան » (Առաք. ողբ.):

ԱԼԵՐՈՏ. Ի.աւ. ալերալից, ալերով լեցուած. farinosus. « Չորձն ալերոտ դժուար շափի » (Մով. պատ.):

ԷԲԵԿ.Ի.աւ. որ կը կտրէ ալիքները. աղ.):

Յ. ալիքով լեցուած, undosus, և undosus. « Ծովն ալիքի ունոյր » (Քաղ?):

ԱՆԻԵՂ.Ի.աւ. տանիքի ստորին մասը ուր կաթիլները կ'իջնան. « Տանեացն յենու ախաւեղ » (Աշխ. կղ.):

Նոր Հայկագեան ունի ախաւեղագիւ, որ կը նշանակէ սիւնի գլուխ, խոյակ:

ԱԿԱՆԱԲԵՐ.Ի.աւ. որ ալունքներ կը բերէ կամ կը պարունակէ. Gemmifer.

ԱԿԱՆԱԶԱՐԴ. ալունքով զարդարուած. gemmis ornatus. « Չղուխն ալանազարդ թագիւ վայելչացոյց » (Պատ. Հայ.):

ԱԿԱՆԱԼԻՅ. ալունքով լեցուած « Չթագն ալանալից եղ ի գլուխ Տիրանայ » (Պատ. Հայ.):

ԱԿԱՆԵՄ. նայիլ, տեսնել, աչքով հսկել. « Հովիւք ալանեսցեն զհօտս Իւրեանց » (Յակ. ճառ. ԺԳ.):

ԱՂԵՑԱԻ, որ ունի աղիքի և փորոտիքի ցաւ. « Աղեցաւ և լերդախոց լինելով » (Ստ. Պ. ԿԸ.):

ԲԱՍՏԵՐՆ.առն. վրան ծածկուած փորիկ կառը՝ որ երկու ջորիներու վրայ կը դնեն. basterna, lectica. Եւ. « Նախ կը դնեն բաստեռամբ երբեմն շրջէին » (Պատ. Հայ.):

ԳԵՏՆԱՍԱՐԴ. պարտէզի խոտ որ սարդի տերեւներ ունի:

ԳԵՏՆԱՐՄԱԻ. ծառ մը արմաւենիի նման, բայց լայն տերեւներով. (Մեկ. Ծնն.):

ԳԹԱԻՈՐ. որ գութ ունի. « Գթաւորք ինձ ողորմեալիք » (Ողբ. Ննջ.):

ԳԵՐԲՆԱԿԱՆ որ վեր է բնութեան ու ժերէն, supernaturalis.

ԳԻՇԵՐԱՖԵՐ. որ գիշերը կ'աւետէ. noctifer. « Մինչ գիշերաբերն մերձենայր երկիսյն » (Խ. պիտ. ձ.):

ԳԻՇԵՐԱՇՐՋԻԿ. որ գիշերը կը շրջի. « Ըմբռնեն զայրն գիշերաշրջիկ » (Զնն. պատ.):

ԳԻՋԱԿՆՈՒԹԻԻՆ. աչքը արցունքոտիլը. « Գիջակնութիւն ոչ տայ թոյլ տեսանել յստակ » (Հարց. Գ.):

ԳԻՍԱԿԱԻՈՐ, որ գիտակ, մազ ունի. « Ետես խարտեաշ և զգիտակաւոր մանուկ » (Եզնիկ Խր.):

ԳԼԱԿՈՅՏ. ժողով ուր կ'ընտրուին և պիտոպոսներ կամ վանահայրներ. Capitulum.

Լեհական գաղթականութիւնը ըստ Հ. Արշանի կու գար Անիէն, Սիսէն: Ուրանիներ հետերնին տարած են իրենց սեփականութիւնը եղող ձեռագիրներ: Նիկիոյ փականութիւնը եղող ձեռագիրներ: Նիկիոյ փականակ կը համարուի որ հազարէ աւելի ձեռագիրներ կային Լեհաստան Իւով և ուրիշ քաղաքներու մէջ ուր ցրուած էին հայերը: Նիկիոյ չարաշահութեամբ ցրուեց զանոնք, բայց դեռ շատ բան մնացած էր և Ստեփանոս կրնար օգտուիլ: Անոնցմէ յիսունի չափ ալ, կ'ըսէ Արշան եկան մեր ձեռագրատունը: Ռոշքեան ունէր ձեռքին տակ հետեւաբար պատկանէր քանակութիւնը նախնեաց գործերու. ուստի զարմանալի չէ, եթէ իր մօտ կը հանդիպինք բառերու, որոնք նոյնիսկ կը պակսին ՆՅԲ-ին մէջ:

Հ. ՄԵՍՐՈՊ ԶԱՆԱՇԵԱՆ

(Վերջ)

